

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Машинне навчання»

Ступінь освіти	Магістр
Галузь знань	12 Інформаційні технології
Спеціальність	Всі спеціальності галузі
Тривалість викладання	1 семестр
Заняття:	Весняний семестр
Лекції	2 год./тижд.
Практичні	1 год./тижд.
Мова викладання	українська

Передумови для вивчення: вивчення дисципліни «Машинне навчання» у встановлених відповідною робочою програмою обсягах передбачає розуміння математичного аналізу, алгебри, аналізу даних.

Сторінка курсу в СДО НТУ «ДП»:

<https://do.nmu.org.ua/course/view.php?id=6019>

Консультації: за окремим розкладом, погодженим зі здобувачами вищої освіти

Онлайн-консультації: MS Teams, електронна пошта.

Інформація про викладача

Викладач:

Владико Олександр Борисович

Кандидат технічних наук, доцент кафедри САУ

Посилання на профілі:

[Сторінка кафедри САУ](#)

[Scopus iD](#)

[ORCID iD](#)

[Google Scholar](#)

1. Анотація до курсу

Особливістю методів машинного навчання є не прямий розв'язок задачі, а навчання на множині подібних прикладів, що дозволяє використовувати ці методи для обробки великих обсягів даних та виявляти в них нові, нетривіальні, корисні та доступні для інтерпретації знання. Окрім методів штучного інтелекту, під час розробки моделей машинного навчання в якості допоміжних використовуються засоби математичної статистики, чисельних методів, методів оптимізації, теорії ймовірностей, теорії графів, різні техніки роботи з даними в цифровій формі. Машинне навчання застосовують в ряді обчислювальних задач, в яких розробка та програмування явних алгоритмів з доброю продуктивністю є складною або нездійсненною задачею. Для практичного засвоєння навчальних матеріалів ряд тем дисципліни поглиблено вивчається на практичних заняттях.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни – сформувати у здобувачів вищої освіти компетентності щодо обґрунтованого застосування та використання сучасних технологій обробки даних для вирішення задач класифікації, регресійного аналізу, прогнозування та ухвалення рішень.

Завдання курсу:

- теоретичних основ базових технологій машинного навчання;
- методів, алгоритмів роботи, засобів реалізації та технологій залагодження систем обробки даних з використанням технологій обчислювального інтелекту;
- сучасних програмних засобів реалізації технологій машинного навчання.

3. Результати навчання

1. Розробляти та застосовувати методи, алгоритми та інструменти для навчання нейронних мереж.
2. Вміти застосовувати знання машинного навчання з вчителем та без нього в системах підтримки прийняття рішень та повсякденній практиці.
3. Знати математичну основу, ідею та алгоритми класифікації об'єктів у дійсному, категорійному та змішаному просторах.
4. Використовувати методи добування знань, кластеризації та класифікації.
5. Вміти створювати ефективні алгоритми для обчислювальних задач системного аналізу та систем підтримки прийняття рішень.
6. Застосовувати знання машинного навчання в умовах слабо структурованих даних різної природи.
7. Використовувати алгоритми побудови асоціативних та класифікуючих правил.
8. Будувати алгоритми AdaBoost для класифікації та навчання нейронних мереж.

4. Структура курсу

Види та тематика навчальних занять	Внесок в загальну оцінку, %
ЛЕКЦІЇ	58
1. Машинне навчання. Вступ. Постановка задачі машинного навчання. Лінійні моделі. Поняття перенавчання. Способи оцінювання ступеня перенавчання моделей.	6
2. Задачі бінарної класифікації. Рівняння гіперплощини у задачах бінарної класифікації. Розв'язання простого завдання бінарної класифікації. Функції втрат у задачах лінійної бінарної класифікації.	6
3. Формула Байєса. Формула Байєса під час вирішення конкретних завдань. Байєсовський висновок. Наївна байєсівська класифікація. Гаусівський байєсівський класифікатор. Лінійний дискримінант Фішера.	6
4. Методи SVM, PCA. Введення метод опорних векторів (SVM) Реалізація методу опорних векторів (SVM) Метод опорних векторів (SVM) із нелінійними ядрами. Імовірна оцінка якості моделей.	6

5. Методи головних компонентів. Показники precision та recall. F-міра. Метрики якості ранжирування. ROC-крива. Метод головних компонентів (Principal Component Analysis). Скорочення розмірності простору ознак за допомогою PCA. Сингулярне розкладання та його зв'язок з PCA.	6
5. Методи класифікації. Багатокласова класифікація. Методи one-vs-all та all-vs-all. Метричні методи класифікації. Метод k найближчих сусідів. Методи парзенівського вікна та потенційних функцій. Метричні регресійні методи. Формула Надарая-Ватсона.	7
6. Алгоритми кластеризації. Завдання кластеризації. Постановка задачі. Алгоритм кластеризації Ллойда (K-середніх, K-means). Алгоритм кластеризації DBSCAN. Агломеративна ієрархічна кластеризація. Дендограма.	7
7. Вирішальні дерева. Логічні методи класифікації. Критерії якості для побудови вирішальних дерев. Побудова вирішальних дерев жадібним алгоритмом ID3. Усічення (pruning) дерева, обробка перепусток та категоріальних ознак. Вирішальні дерева у задачах регресії. Алгоритм CART. Випадкові дерева та випадковий ліс. Бутстреп та бегінг.	7
8. Бустінг. Введення у бустінг (boosting). Алгоритм AdaBoost під час класифікації. Алгоритм AdaBoost у задачах регресії. Градієнтний бустінг та стохастичний градієнтний бустінг. Нейронні сітки. Короткий вступ до теорії. Навчання нейронної мережі. Алгоритм back propagation.	7
ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ	42
1. Завдання лінійної бінарної класифікації. Мета: у середовищі Python, створити алгоритм бінарної класифікації.	7
2. Реалізація гаусівського байєсівського класифікатора. Мета: у середовищі Python, створити та вирішити алгоритм гаусівського байєсовського класифікатора.	7
3. Апроксимація даних ядерним згладжуванням. Мета: у середовищі Python, провести апроксимацію даних ядерним згладжуванням.	7
4. Алгоритм кластеризації Ллойда (K-середніх). Мета: у середовищі Python, створити алгоритм кластеризації Ллойда.	7
5. Алгоритм класифікації CART на вирішальних деревах. Мета: у середовищі Python, створити алгоритм класифікації CART на вирішальних деревах.	7
6. Алгоритм класифікації AdaBoost на вирішальних деревах. Мета: у середовищі Python, створити Алгоритм класифікації AdaBoost.	7

5. Технічне обладнання та/або програмне забезпечення

Технічні засоби навчання: мультимедійні та комп'ютерні пристрої.

Засоби дистанційної освіти: Moodle, MS Teams.

Пакети прикладних програм: Python, бібліотеки: Keras, TensorFlow (безкоштовні).

6. Система оцінювання та вимоги

6.1. Навчальні досягнення здобувачів вищої освіти за результатами вивчення курсу оцінюватимуться за шкалою, що наведена нижче:

Рейтингова шкала	Інституційна шкала
90 – 100	відмінно
75-89	добре
60-74	задовільно
0-59	незадовільно

6.2. Здобувач вищої освіти може отримати підсумкову оцінку з навчальної дисципліни на підставі поточного оцінювання знань за умови, якщо набрана кількість балів з поточного тестування та самостійної роботи складатиме не менше 60 балів.

Поточна успішність складається з успішності за теоретичну частину курсу (максимум – 58 балів) та оцінок за виконання практичних робіт (максимум 7 балів за кожну роботу з максимальною сумарною оцінкою за всі роботи – 42 бали). Отримані бали за теоретичну частину курсу та практичні роботи додаються і є підсумковою оцінкою за вивчення навчальної дисципліни. Максимально за поточною успішністю здобувач вищої освіти може набрати 100 балів.

Шкала оцінювання (зазначено максимально можливі бали):

Теоретична частина	Практичні роботи при		Разом
	своєчасному складанні	несвоєчасному складанні	
58	42	25	100

6.3. Критерії оцінювання елементів поточного та підсумкового контролю:

– підсумкове оцінювання відбувається у формі диференційованого заліку у форматі тесту, який містить питання із вибором варіанту відповіді і відкриті питання.

– поточне оцінювання практичних робіт відбувається шляхом захисту звіту з відповідної роботи (максимальний бал – 7, який формується наступним чином: 60 % – правильність і повнота викладення матеріалу в звіті, 40 % – захист індивідуальної роботи шляхом відповіді на контрольні питання).

7. Політика курсу

7.1. Політика щодо академічної доброчесності. Академічна доброчесність здобувачів вищої освіти є важливою умовою для опанування результатами навчання за дисципліною і отримання задовільної оцінки з поточного та підсумкового контролів. Академічна доброчесність базується на засудженні практик списування (виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання), плагіату (відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства), фабрикації (вигадування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі). Політика щодо академічної доброчесності регламентується положенням «Положення про систему запобігання та виявлення плагіату у Національному технічному університеті «Дніпровська політехніка».

У разі порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація), робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. При цьому викладач залишає за собою право змінити тему завдання.

7.2. Комунікаційна політика. Здобувачі вищої освіти повинні мати активовану університетську пошту.

Усі письмові запитання до викладачів стосовно курсу мають надсилатися на університетську електронну пошту.

7.3. Політика щодо перескладання. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

7.4. Відвідування занять. Для студентів денної форми відвідування занять є обов'язковим. Поважними причинами для неявки на заняття є хвороба, участь в університетських заходах, відрядження, які необхідно підтверджувати документами у разі тривалої (два тижні) відсутності. Про відсутність на занятті та причини відсутності студент має повідомити викладача або особисто, або через старосту. Якщо студент захворів, ми рекомендуємо залишитися вдома і навчатися за допомогою дистанційної платформи. Студентам, чий стан здоров'я є незадовільним і може вплинути на здоров'я інших студентів, буде пропонуватися залишити заняття (така відсутність вважатиметься пропуском з причини хвороби). Лабораторні заняття не проводяться повторно, ці оцінки неможливо отримати під час консультації.

За об'єктивних причин (наприклад, міжнародна мобільність) навчання може відбуватись в онлайн формі за погодженням з керівником курсу.

7.5. Участь в анкетуванні. Наприкінці вивчення курсу та перед початком сесії студентам буде запропоновано анонімно заповнити електронні анкети (MS Office 365), які буде розіслано на ваші університетські поштові скриньки. Заповнення анкет є важливою складовою вашої навчальної активності, що дозволить оцінити дієвість застосованих методів викладання та врахувати ваші пропозиції стосовно покращення змісту навчальної дисципліни.

8. Рекомендовані джерела інформації

1. Машинне навчання [Електронний ресурс]: конспект лекцій для здобувачів ступеня магістра зі спеціальності 124 Системний аналіз / уклад.: Т.А. Желдак, О.Б. Владико; М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т «Дніпровська політехніка». – Дніпро : НТУ «ДП», 2024. – 162 с.

2. Машинне навчання [Електронний ресурс] : методичні рекомендації до виконання практичних робіт для здобувачів ступеня магістра освітньо-професійної програми «Системний аналіз» зі спеціальності 124 Системний аналіз / уклад.: Т.А. Желдак, О.Б. Владико, А.В. Малієнко, Д.М. Гаранжа ; М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т «Дніпровська політехніка». – Дніпро : НТУ «ДП», 2024. – 48 с. <https://ir.nmu.org.ua/handle/123456789/167920>

3. Кононова К. Ю. Машинне навчання: методи та моделі: підручник для бакалаврів, магістрів та докторів філософії спеціальності 051 «Економіка» /К. Ю. Кононова. – Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2020. – 301 с.